

MASALIN MASALI'NDA YAŞAMIN GERÇEKLİĞİ¹

Yrd. Doç. Dr. Ümral DEVECİ²

ÖZET

Nazım Hikmet'in şiirlerinde dikkat, çoğunlukla ideolojik düşüncelerinde, kaygılarında yoğunlaşır. Oysa her şair gibi O da yaşamın, aşkın büyüünü şiirlerinin hücrelerine dek sindirmiş, şiirlerinde yaşama olan tutkusunu ve bağlılığını doğaya olan düşkünlüğünü, hayranlığını işlemiş ve bu bağlamda da evrenselleşmiş bir halk ozanıdır.

Nazım Hikmet'in kendisinin dolayısıyla da insanın yaşam serüvenini özetlediği Masalın Masalı şiirini, sadece “su, çınar, ben, suret, şavk, benim, bize, bana, güneş, kedi, ömür, sonra, sıcak, ulu, serin, şiir, başı, bir de” sözcüklerini kullanarak yazmıştır.

Şiirde “su/güneş”, ‘ben/biz’ karşıtlıklarıyla başlayıp “yetişkin/çocuk” karşıtlığıyla devam eden “doğum/ölüm” ve “varlık/yokluk” karşıtlıklarıyla son bulan gerilimlerin belirli bir düzen içinde ve masalsi bir üslupla işlendiği görülmektedir. Şiirde kullanılan sınırlı sözcükler ve şiirde gerilimi oluşturan karşıtlıklar tüm insanlığı ilgilendiren sözcük ve söz grupları olup şiirin evrensel değerini de ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Nazım Hikmet, Masal, Yaşam, Gerçeklik, Karşıtlık, Su, Güneş.

---

¹ HOMEROS 2007 Şiir İnceleme İkincilik Ödülü, Karşıyaka Belediyesi

² Muğla Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, umraldeveci@gmail.com

REALITY OF LIFE IN “MASALIN MASALI”

ABSTRACT

In Nazım Hikmet’s poems, the critical attention is usually directed towards his ideological ideas and concerns. However, like every other poet, he also infused his poems with the magic of life and love. Nazım Hikmet is a universal folk poet who presented his devotion and passion for life and his admiration of nature in his poetry.

In his poem called “Masalın Masalı”, he summarizes his life and the life adventure of humanity using only a limited number of words: “su, çınar, ben, suret, şavk, benim, bize, bana, güneş, kedi, ömür, sonra, sıcak, ulu, serin, şiir, başı, bir de.”

The tensions in the poem starting with the oppositions of water/sun and I/we, continuing with the opposition of adult/child, reach a conclusion with the oppositions of birth/death and being/nothingness. These tensions are presented in a certain order with a fairy tale style. The limited vocabulary used in the poem and the oppositions creating the tension are words and phrases connected to the whole of humanity and thus demonstrate the universal value of the poem.

Keywords: Nazım Hikmet, fairy tale, life, reality, oppositions, water, sun.

MASALIN MASALI

Su başında durmuşuz, **(1. Kesit)**
çınarla ben.
Suda suretimiz çıkıyor,
çınarla benim.
Suyun şavkı vuruyor bize,
çınarla bana.

Su başında durmuşuz, **(2. Kesit)**
çınarla ben, bir de kedi.
Suda suretimiz çıkıyor,
çınarla benim, bir de kedinin.
Suyun şavkı vuruyor bize,
çınarla bana, bir de kediye.

Su başında durmuşuz, **(3. Kesit)**
çınar, ben, kedi, bir de güneş.
Suda suretimiz çıkıyor,
çınarın, benim, kedinin, bir de günesin.
Suyun şavkı vuruyor bize,
çınara, bana, kediye, bir de güneşe.

Su başında durmuşuz, **(4. Kesit)**
çınar, ben, kedi, güneş, bir de ömrümüz.
Suda suretimiz çıkıyor,
çınarın, benim, kedinin, günesin, bir de ömrümüzün.
Suyun şavkı vuruyor bize,
çınara, bana, kediye, güneşe, bir de ömrümüze.

Su başında durmuşuz. **(5. Kesit)**
Önce kedi gidecek,
kaybolacak suda sureti.
Sonra ben gideceğim,
kaybolacak suda suretim.
Sonra çınar gidecek,
kaybolacak suda sureti.
Sonra su gidecek
güneş kalacak;
sonra o da gidecek...

Su başında durmuşuz. **(6. kesit)**
Su serin,
Çınar ulu,
Ben şiir yazıyorum.
Kedi uyukluyor
Güneş sıcak.
Çok şükür yaşıyoruz.
Suyun şavkı vuruyor bize
Çınara bana, kediye, güneşe, bir de ömrümüze...

Nazım Hikmet RAN

Masal, büyük küçük birçok kişiyi büyüleyen etkisi altına alan sihir ve mucizelerle yoğrulmuş, umutları ve beklentileri içinde saklayan evrensel boyutlu, yansıtılmış bir gerçekliktir. Doğada da, insanın ve diğer canlıların yaşamında da zaman zaman beklenmedik sürprizlerle, şaşkınlık ve hayret uyandıracak gerçekliklerle, aşılamayacakmış gibi gelen engellerle, ama engelleri aşmaya yarayacak mucizelerle karşılaşmak olasıdır. Yaşamdaki gerçeklik de aslında “Bir varmış bir yokmuş” tuncesinde başlayıp biten gerçeklikle örtüştürülebilir. Zaten çoğu zaman da yaşamı belki de daha kolay ve sevilesi kılan onun böylesine masal tadında oluşudur.

Nazım Hikmet'in şiirlerinin birçoğunda yaşamın masal tadında algılandığını gösteren belirgin izler ve dokunuşlar vardır ve bu duyuş Nazım Hikmet'in şiirlerinde bir ressamın fırçasından yansıdığı şekliyle hayat bulur. Bunu incelemek, ideolojisi uğruna memleketinden sevdiklerinden uzak düşmüş, ömrünün uzunca bir bölümünü demir parmaklıklar arkasında geçirmiş ve vatanından uzakta yaşama veda etmiş Nazım Hikmet'i, farklı bir perspektiften görmeye çalışmak ve şiirlerinin yardımıyla içsel yolculuğunun izlerini sürmek, şiirinde olduğu gibi bahçesinde de ebruli hanımeleri açan Mavi Gözlü Dev'i anlamaya çalışmaktır.

Nazım Hikmet şiirini sadece “Masal” diye adlandırmamış, özellikle “Masalın Masalı” başlığını şiirine daha uygun görmüştür. Aslında ilk masal sözcüğü yaşam yerine kullanılmış olup yaşam döngüsünün “anlatı formu”nda sunulmak istenmesi ikinci “masal” sözcüğünü gerekli kılmıştır diye de düşünülebilir.

Giriş

Nazım Hikmet denince akla evrensel bir şair oluşunun yanı sıra ideolojisi gelir. Şiirlerinde de nedense hep aranan ve dikkat çekilen yönü hayatının da önüne geçirilmiş olan ideolojik düşünceleri, kaygılarıdır. Oysa her şair gibi O, yaşamın, aşkın büyüünü şiirlerinin hücrelerine dek sindirmiş, şiirlerinin ontolojik katmanlarında yaşama olan tutkusunu, bağlılığını, doğaya olan düşkünlüğünü, hayranlığını işlemiş ve aslında belki de ideolojik düşüncelerinden öte bu bağlamda evrenselleşmiş bir halk ozanıdır.

Nazım Hikmet, şiirlerinde doğayı büyü, masalı bir gerçeklik çerçevesi içinden yansıtır. Örneğin şairin birçok şiirinde doğanın sessiz devleri ağaçların varlıklarını, bütün canlılıklarıyla heybetleriyle hissederiz; ceviz, kayın, servi, çınar bunlardan bir kaçıdır. Ayrıca masal, hikâye, efsane motifi ve figürü olan pek çok şey Nazım Hikmet'in şiirlerinde yer alır. Nazım Hikmet halk kültürünün ve halk edebiyatının birçok yönünü şiirlerinde işlemiş bir şairdir.

Bu yazıda, Nazım Hikmet'in yaşam serüvenini yansıtan Masalın Masalı şiirinde “su /güneş”, ‘ben/biz’ karşıtlığıyla¹ başlayıp “yetişkin/çocuk” karşıtlığıyla devam eden “doğum/ölüm” ve “varlık/yokluk” karşıtlığıyla son bulan gerilimlerin şiirde nasıl yer aldığı gösterilmeye çalışılmış ve metin bu bağlamda incelenerek yeniden okumaya çalışılmıştır.

Şiirin Betimlenmesi ve Çözümlemesi

“Masalın Masalı” adlı yedi kesitten oluşan bu şiir, çocuk algısı ve çocuk duyarlılığıyla canlılar için yaşam kaynağı olan “su ve güneş”i merkeze alır. Su ve güneşin aşkından oluşan doğanın bütün çocukları; insan, hayvan, bitki tüm canlılar bu şiirde sembolik sözcüklerle işlenir.

Su, doğanın “olmazsa olmaz”larından biridir. Karanlık aydınlık gözetmez, akışkanlığından çoğu zaman bir şey kaybetmez toprakla ve tüm canlılarla uyumludur. Dağdan mağaraya, toprağın derin katmanlarından dağın tepelerine dek kendine değişik yollar çizebilir ve her yerde, her iklimde her ortamda varlığını sürdürebilir. Güneş ise “tanrı katında, gökyüzü”nde yer alan bir varlık olarak insan bilincinde aynı zamanda ulaşılmazın, var olmanın, kutsalın simgesidir. Bazen gözden kaybolup gitse de varlığını hep hissettirir, O hep en tepede olandır, sıcaktır, yakıcıdır ama şefkatli, kollayıcı ve gözeticidir de aynı zamanda.

Masalın masalı, su ile güneşin aşkı ve onun çocuklarının öyküsüdür. Su biçimden biçime girerek, yerli yerinde duramayan, her mevsim farklı yüzünü gösteren; bazen delişmen ve uçarı, bazen ağır ve donuk, bazen akışkan ve uysal, bazen coşkulu ve hırçın, kimi zaman da saldırgan ve boğucu bin bir yüzüyle çıkar güneşin karşısına. Güneş, bu gizemli varlık karşısında daha yalın, daha görünür, daha az değişken haliyle durur. Kendine benzemeyen bu değişken varlığa büyülenir. Ona ulaşabildiği noktada tüm yeteneğini kullanıp sıcaklığının cazibesıyla onu kendine çekmek ister, su bu yakınlığa çok da karşı duramaz güneşe uçar. Ama bütün ulaşılmaz aşklarda olduğu gibi her seferinde ayrılık girer araya.

Su doğurgandır, doğanın damarlarında ona hayat veren kandır. Güneş ise ısıtan ve kollayandır. Su toprakla iç içedir, güneş gökyüzüyle. Masalın masalı su ile güneşin aşk öyküsüdür.

“Biz: ben (=şair), kedi, çınar” suyla var olur, yaşamı başlatan suyun varlığı, yok eden ise güneşin yokluğudur; bu süreçte canlılığın ömrü gerçekleşir, şiir de bunu anlatmaktadır. Şair bu doğa masalı içinde, masalı kayda geçirendir, tanık olandır, aynı zamanda bu masalda yer alan baş aktörlerden de birisidir.

Şiirde, canlıların yaşam serüveni “su ve güneş” çizgisinde yer alırken buna tanık olan insanın farkındalığına bağlı olarak entelektüel bir bilişin yansması da yer alır. Şiirde işlenen yaşam serüvenine insanın perspektifinden bakılır. Su ve güneş çizgisindeki bu yaşam serüveninin kültürel çözümünde ulaşılan sembolik kodlar doğa ve kültür birlikteliği ve onların karşıtlığının yaratmış olduğu gerilim doğum ve ölüm arasına sıkışmış insanın gerçekliğini anlamlandırmak için vardır sanki. O yüzden de su hayatın özüyken, güneş hayatın kutsalıdır. Su, içinde var olunan iken, güneş ulaşılmazlığına rağmen var edendir. Bu yüzdendir ki güneş, ilk dinlerin biçimlenişinde “tanrı olma” yüceliğine taşınmıştır.

Şair, şiirde “ben” ile anlatıcı görevindedir, bireyi temsil eder. Tüm canlıların içinde entelektüel biliş sahibi olan odur ve bu öyküyü de o, anlatmak zorundadır. Ancak şiirin ontolojik katmanlarında evrenselliği ararken şairin “ben”i, şiirde karşımıza “insan” olarak çıkar. Şiirdeki “ben” aynı zamanda bu canlıların serüveni içinde “bütün insanların” simgesidir. Kedi “tüm hayvanları”, çınar ise “tüm bitkileri” simgeler. Su ve güneş serüveni içinde bütün bu canlıları yan yana ve birbiriyle ilişkili görürüz.

Şairin ya da anlatıcının “ben”i bir süre sonra şiirde “biz”e dönüşür ve “ben” “biz”in yani tüm canlıların sözcülüğünü yapmaya başlar. Aynı zamanda şiirde anlatıcı olmanın getirdiği bir üst benlikle “ben”, içinde kendisi var olsa da “biz”in karşısında durur. O yüzden bu anlamda şiirde anlatıcı olma ayrıcalığından dolayı ben/biz karşıtlığı çerçevesinde “ben” öncelenir. Şiir de ben/biz karşıtlığının karşısında yer alacak “öteki” yoktur. Oysa bir metinde en kolay gerilim “ben” ya da “biz”in karşısına yabancıyı, yani “öteki”ni koyarak oluşturulandır. Şiirde “öteki”nin yer almaması, hem şiirin sonunda hem de yaşamın sonunda varlıkların aynı sonu, “yok oluş”u paylaşımlarının yarattığı yakınlığın sonucu olsa gerektir. Burada “öteki” olarak adlandırılabilir iki varlıktan biri yaşamın başladığı noktada “su” diğeri de kaybıyla yaşamın sonlanacağı noktada “güneş” tir. Ancak bunları ben/biz karşısında “öteki” olmaktan çıkararak aynı gidişi, aynı sonu paylaşmalarınıdır: “Sonra su gidecek / güneş kalacak; / sonra o da gidecek...”

Şiirde ben / biz karmaşası

(Ben = Anlatıcı)

(su) → ben

benim

bana

biz → ben (insan)

kedi (hayvan)

çınar (bitki)

su (en son giden)

güneş (en son giden)

ömrümüz → (güneş)

Su ile başlayan ömür, “ben(benim, bana)” yani anlatıcı ile var olurken, şiirin bir noktasında “biz” e dönüşür, “biz; ben, kedi, çınar ve hatta öteki diye nitelendirebileceğimiz su ve güneş”tir. Su da, güneş de en sonunda kendi kayboluşları noktasında kayboluşlarından dolayı “biz”in parçası olurlar. Şiirde kullanılan sözcüklerin çok sınırlı sayıdaⁱⁱ olmasına karşın, canlıların var oluşu başarılı bir biçimde masallaştırılır.

“Su” bu şiirin en önemli aktörüdür. İlk dizede karşımıza çıktığı biçimiyle sadece bir yer adı olarak yer almaz şiirde, şiirin sonraki dizelerinde farklı işlevleriyle de karşımıza çıkar:

Su başında durmuşuz > çınar, ben, kedi, güneş, bir de ömrümüz

Suda suretimiz çıkıyor > çınarın, benim, kedinin, güneşin, bir de ömrümüzün

Suyun şavkı vuruyor bize > çınara, bana, kediye, güneşe, bir de ömrümüze

Güneşin de yardımıyla varlıkların suretlerini yansıtan bir ayna olur su; öte yandan güneşten aldığı ışıkla “biz”i ışıtan da “bize şavkı vuran” da odur. Şiirde

sürekli yinelenen sözcüklerden ikisi de suretⁱⁱⁱ ve şavk^{iv} sözcükleridir. Her iki sözcük de doğrudan güneşle, dolaylı olarak su ile ilgilidirler. Şiirde “su” dışında anlatılan tüm varlıkların –çınar, ben, kedi, güneş, bir de ömrümüz- hatta bir süreç olan “ömrün” bile suretinden söz edilir.“Su”yun bir sureti yoktur ancak güneşin ışığını yansıttığı için suretlerin görünmesine yarayan bir aynadır su. Bütün bu işlevleri yerine getirmesi için 3. kesitte şiire giren bir başka aktöre, “Güneş”e gereksinimi vardır. Şiirin 5. kesitinde masalı başlatan “su”, kedi, ben ve çınardan sonra gidecek olandır. Oysa 3. kesitte masalda sözü edilen “Güneş” en son gidendir. Masalın başında sırasıyla önce çınar, ben, kedi, sahneye girer, masalın bitiminde ise kedi, ben, çınar ömürleriyle ters orantılı olarak sırasıyla kaybolur. Böylelikle var oluş ile yok oluş dönüşümü şiirde tamamlanır. Şiirde yansıtılan canlılara ait doğmak/ölmek karşıtlığının gerilimini, Masalın Masalı şiirinin “var oluş = başlangıç” ve “yok oluş = bitiş”inin gerilimiyle de örtüştürmek olasıdır. Var oluşla birlikte masal+şiir başlar, yok oluşla birlikte masal+şiir de biter.

Şiir, ilk dört kesitte sözcük, tümce ve dizilim bağlamında adeta salınımlı bir yineleme ile ezgilenmektedir. Ses benzerliklerinin ötesinde sözcük, tümce, dizilim ve dize benzerliklerinden söz edilebilir. Dördüncü kesite kadar kullanılan eylemler “durmak, çıkmak, vurmak”la sınırlıdır. Bu eylemler “ben” yani insan açısından istemli diğer varlıklar açısından istem dışı gerçekleşir. Beşinci kesit de eylemler çeşitlenir ve anlam değişir, “çıkarmak ve vurmak” eylemleri yer almazken “gitmek, kaybolmak, kalmak” gibi şiirdeki anlama göre insan içinde istem dışı olan eylemler şiire girer. Bu dörtlükte söz konusu “gidiş” karşısında varlıkların çaresizliği vurgulanır. Altıncı kesit, bu “var oluş” ve “yok oluş” çizgisinde ânı, yaşamın ta kendisini anlatır. Bu bentte canlılığın gerçekliğini, sıcaklığını vurgulanan dizelerle karşılaşılır. “gitmek, kaybolmak” eylemleri bu dizelerde yer almazken “yazmak, uyuklamak, yaşamak” eylemleri var olmanın göstergesi olarak beşinci kesitteki anlama karşıt olarak şiirde yer alır.

Şiirdeki eylem bildiren sözcükler

1. > 4. kesite kadar

- durmak (su başında) → istemli ve istem dışı
- çıkmaq (sureti) → istemli ve istem dışı
- vurmak (şavkı) → istemli ve istem dışı

5. kesit

- durmak (su başında) → istemli ve istem dışı
- gitmek → istem dışı
- kaybolmak → istem dışı
- kalmak → istem dışı

6. kesit

- durmak (su başında) → istemli ve istem dışı
- yazmak → istemli
- uyuklamak → istemli ve istem dışı
- yaşamak → istemli ve istem dışı
- vurmak (şavkı) → istemli ve istem dışı

Beşinci kesitin sonuna kadar işlenen “doğum/ölüm”, “var oluş/yok oluş” karşıtlığının yarattığı gerilim altıncı kesitte çözülür. Bunu vurgulayan en çarpıcı dize “Çok şükür yaşıyoruz” tuncesidir. Bu bentle âni yaşamının bugünü yaşıyor olmanın önemi, yok oluş ve ölüm gerçeğinin önüne geçer. Olumlu bir söylemle başlayan şiir, beşinci kesitteki var olma gerçeğinin somutlaşan sonunun olumsuzluğuna karşın, altıncı kesitteki söylemin etkisiyle olumlu biter. Sonunda umutsuzluk bağlamında canlıların yaşam serüvenini yansıtan çıplak gerçeklik, Şairin son dizelerdeki söylemiyle anın, bugünün umut verici gerçekliği karşısında şiiri terk eder.

Bu metnin başında değinildiği üzere bu şiir bir çocuğun gözünden yaşama bakışı da yansıtmaktadır. Çocuk algısı yetişkin bir insan gibi yok oluşla ilgilenmez, çocuk duyarlılığı bugünü ve yaşıyor olmayı var olmayı bir yetişkinden çok daha sade, doğal ve net olarak anlamlandırır. Çınarın ulu olması, kedinin uyuklaması, suyun serin, güneşin sıcak olması, şairin şiir yazması zaten olması gerekendir ve onun kendini mutlu ve güvende hissetmesine yeter. Ancak son dizelerdeki “Çok şükür yaşıyoruz” tümcesi çocuğa ait değil o çocuğu benliğinde taşıyan şairin yetişkin yanına aittir.

Şiirin son dizelerinde bugünü anlamlı ve yaşanılır kılan sözcüklerin arka arkaya verilmesi yok oluşun umutsuzluğunu öteleyen yaşamın yaşanılabilir yanlarını, umudu ön plana çıkaran bir karşıtlığı da oluşturur:

çınar → ulu,

ben → şiir,

kedi → uyku,

su → serin,

güneş → sıcak,

ömür → yaşamak

Çınar uludur, ulu olmak için çok yaşamış olmak, çok görmüş olmak, çok geçirmiş olmak gerekir. Şair şiir yazar, çünkü şair tüm duyarlılığıyla yaşamı kucaklayan, yaşamı şiiriyle somutlaştırır. Kedi uyuklar, kedinin en mutlu kaygısız görüldüğü andır uyuklaması. Su, çınarın ulu olması, şairin şiir yazması, kedinin uyuklaması kadar doğal bir serinliğe sahiptir, güneş de o derecede sıcak. Ömür ise bütün olumsuzluklara karşı “Çok şükür yaşıyoruz” dedirtecek bir süreçtir. Şükretmek bireyin kendi farkındalığına varmasının bir sonucudur. Çınar, ben, kedi, su, güneş ve ömür adına şükreden, anlatıcı kimliğiyle şiirin dünyasına sızmış birey, yani “ben”in kendisidir.

Sonuç

Şiir, yalın ve iddiasız bir masal gibi başlar. Masalın Masalı, her yetişkinin içinde var olan çocuğun şiiridir, bu yüzden “ben”in hem çocuk duyarlılığını, algısını hem de yetişkin farkındalığını yansıtır. Çocuk algısının ve duyarlılığının olumlu yanı, şiiri, yetişkin farkındalığının mantıksal katılığında kaynaklanan olumlunun karşısına hep olumsuzluğu yerleştirme çabası karşısında, başarılı kılmıştır. Son kesitte çocuğun yaşamı çok doğal olarak ana sığdırabilme yetisine karşılık, “Çok şükür yaşıyoruz” tümcesiyle yansıtılan yetişkinin yaşama dair kaygısını görmek olasıdır.

Şiir, yapısal açıdan bir masal gibi sürer; masal başı, ortası ve sonu formelleri olan tekerlemeler şiirin tüm yapısına sözcük, cümle, dize yinelemeleri ve ses benzerlikleri biçiminde yerleştirilmiştir. Bu yüzden şiir estetik bir söylemle biçimlenmiş uzun bir tekerlemeyi de andırır.

Şiir bir masal gibi biter, masalarda var olan iyi/kötü çatışmasının karşılığı olarak, şiirde yok oluşun karşısına “anı algılamanın egemen olduğu var oluşun zaferi” çıkar. Böylelikle bu algılayış “ben”in içindeki çocuğu, “ben”in kaygılı yetişkin kimliğinin karşısında başarılı kılarak olumluluğu öncelemiş olur.

KAYNAKÇA

Strauss, Claude Lévi. Din ve Büyü, Çev. Ahmet Güngören, İstanbul: Yol Yayınları, 1938.

Türkçe Sözlük II, Genişletilmiş 7. Baskı, Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları,1983.

Yücel, Tahsin. Yapısalcılık, İstanbul: YKY, 1999.

ⁱ Karşıtlık bağıntısı için bkz. (Yücel 1999: 67–74; Strauss 1938, 27–28)

ⁱⁱ Eylemlerin dışında; su, çınar, ben, suret, şavk, benim, bize, bana, güneş, kedi, ömür, sonra, sıcak, ulu, serin, şiir, başı, bir de.

ⁱⁱⁱ **Suret:** Ar. 1. Görünüş, biçim, 2. Yazı ya da resim kopyası, 3. Biçim, yol, tarz, 4. İslâm felsefesinde varlığın görünen yanı, beş duyu ile algılanan yönüne verilen ad. , 6. Resim, fotoğraf. **Türkçe Sözlük II** (1983) , Genişletilmiş 7. Baskı, Ankara: Türk Dili Kurumu Yayınları, s. 1092

^{iv} **Şavkı vurmak:** Bir şeyin ışığını yansıtmak **Türkçe Sözlük II**, s.112